

Vissers sorteren ook!

Ooit al aan gedacht waar je naartoe kan met een afgedankt visnet van 500 kg, een kapotte kettingmat van 1 ton, een oliefilter van een scheepsmotor of een versleten boei? Waarschijnlijk is het je nog nooit overkomen dat je met dergelijk afval opgezadeld zat. Je zou maar eens visser zijn.

Maar wat gebeurt er eigenlijk met afval uit de visserij? Over welke hoeveelheden spreken we, en wat met afval die niet uit de visserij-sector zelf komt maar wel in de netten terecht komt? Gewoon overboord? Straks (hopelijk) niet meer.

De zee brengt mee...

Tijdens de jaarlijkse 'Lenteprikkel' (grootschalige opruimactie aan onze kust, op initiatief van het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer) en bij andere opruimacties op het strand stelt men vast dat het toerisme een belangrijke bron van afval is, maar dat ook heel wat afval uit de visserij afkomstig is. Op de 'Lenteprikkel' editie 2006 werd het afval uit de visserij dan ook voor het eerst afzonderlijk gemeten. En wat bleek: niet minder dan 747 kg afval of 41% van de totale opgehaalde hoeveelheid vuil was afkomstig uit de visserij. Netten waren goed voor 80% van het afval en touw voor 18%. Daarnaast werden onder andere ook gutters (handschoenen gebruikt in de visserij) en een kreeftenfuijk gevonden.

Ook tijdens de Nederlandse opruimactie 'Coastwatch' in 2006 stelde stichting de Noordzee vast dat minstens 42% van het afval afkomstig was van schepen, waaronder dus ook vissersschepen.

Over netten, oliefilters en boeien

Hoeveel afval produceert de visserij en over welk afval gaat het precies? Wat gebeurt er met dit afval en hoe kan dit beter georganiseerd worden in de toekomst? Op deze vragen wou de studie over afvalstromen van de Belgische zeevisserijvloot (2004) van professor Frank Maes een antwoord bieden. De studie kadert in het project 'Beheersing van afvalstromen binnen de visserij', onder het promotorschap van de rederscentrale. Dit project mocht ook steun ontvangen van de Europese Unie, omwille van het grote belang ervan voor andere Europese landen. Onze schepen varen trouwens ook in niet-Belgische wateren, en ook het afval in zee trekt zich niets aan van grenzen.

■ Tijdens de Lenteprikkel 2006, een grootschalige strandopruimactie aan de Vlaamse kust, bleek 747 kg afval of 41% van de totale opgehaalde hoeveelheid vuil afkomstig uit de visserij. Netten alleen waren goed voor 80% van die fractie

Interviews en gegevens verkregen via reders, vismijnen, vissershavens en de Vlaamse overheid lieten toe een inschatting te maken van de maximale hoeveelheden afval per fractie en per vissershaven (zie

Tabel). Omdat de resultaten van de bevraging nogal bleken te verschillen tussen de verschillende vlootsegmenten (klein, midden en groot) zijn ze – waar mogelijk – opgesplitst per segment.

Maximale afvalstromen uit de visserij in de drie Belgische vissershavens: resultaten 2004

Fractie	Nieuwpoort	Oostende	Zeebrugge
	7 vaartuigen 1.164 zeedagen	41 vaartuigen 8.058 zeedagen	49 vaartuigen 10.818 zeedagen
Huishoudelijk afval (liter)	12.330	144.479	232.402
Oliehoudend bilgewater (liter)	4.900	71.500	122.600
Afvalolie (liter)	3.900	57.100	95.600
Olie- en brandstoffilters (stuks)	116	1.962	3.538
Olie- en vetvodden (kg)	250	1.900	2.740
Netten & touw (ton)	6,2	21,2	58,5
Kettingen (ton)	19	230	906,5
Staalkabels (meter)	9.000	51.750	157.500
Bollen- en klossepezen* (ton)	5,4	32,4	76,5
Verfpotten (stuks)	84	1.400	2.364
Lampen (stuks)	105	805	1.105

* resultaten middensegment niet meegerekend.

■ De drie Vlaamse vissershavens aan de kust produceren samen jaarlijks heel wat afval. Uit een studie van het Maritiem Instituut blijkt dit te kunnen oplopen tot aanzienlijke hoeveelheden, waar men niet altijd vlot afzet voor vindt. Het gaat dan o.a. om een kleine 100 ton aan netten en touw, meer dan 200 km staalkabel, ca. 1200 ton kettingen, meer dan 100 ton bollen- en klossepezen en ca. 10.000 filters, verfpotten en/of lampen

MD

PM

■ Sinds april 2006 kunnen Vlaamse vissers met hun afval terecht in speciale containerparken

Uit de studie zijn duidelijk een aantal problemen naar voor gekomen. Zo was er nood aan een centrale opslagplaats voor klein gevaarlijk afval (KGA), olievodden en filters, en aan een afgiftebewijs hiervoor. Met staalkabels en kettingen konden de redders terecht bij een schroothandelaar, maar van een gestructureerde ophaling of centrale opslagmogelijkheden was geen sprake. Als er al een mogelijkheid was tot inzamelen van afval uit de visserij, was dit voor elke afvalfractie verschillend. Dit had naast een ingewikkelde procedure ook tot gevolg dat de transportkosten hoog konden oplopen. De signalen uit de studie waren duidelijk:

- (1) Er is nood aan goede ontvangstmogelijkheden.
- (2) Een meldingsprocedure en registratie zou de controle ten goede komen.
- (3) Er moest gezocht worden naar een betaalbaar en kostenefficiënt systeem.
- (4) Het is belangrijk degelijk te communiceren over de noodzaak van goed afvalbeheer en overleg te plegen met de sector.

Met de resultaten van deze wetenschappelijke studie was alvast de basis gelegd voor een volgende stap: wat nu met al dit afval?

Containerparken op maat van de vissers

Belgen zijn kampioenen in het sorteren zowel thuis als in het containerpark. PMD, papier, GFT, zijn geen onbekende termen meer en in één en hetzelfde containerpark kunnen we alle fracties afval kwijt (uitgezonderd het aan huis opgehaalde klein huishoudelijk afval). Maar in een klassiek containerpark of bedrijvenpark kan een visser nauwelijks terecht met zijn netten, staalkabels, touwen, afvalwater of ander typisch afval. Omwille van de duur of vanwege het verbod op het deponeren van dit type afval.

Mede daarom legt een Europese regeling van 2002 (Richtlijn 2000/59/EC) de vissers en de visserijsector op om zelf in te staan voor een correcte verwerking van hun afval, op het ogenblik dat ze in de havens aanmeren. Iedere haven heeft dan ook de plicht te voorzien in een ontvangstinstallatie en een afvalstoffenplan. En dat is nu net wat sinds kort ook in de Vlaamse kusthavens mogelijk is gemaakt.

Sinds begin april 2006 kunnen vissers immers terecht in speciale containerparken die in Oostende, Zeebrugge en Nieuwpoort hun deuren openen. Hiertoe kunnen de schepen (115 zijn het er vandaag nog) een

contract afsluiten met de Vlaamse Visserij Coöperatieve cvba (V.V.C.Equipment CVBA) om er hun afval te deponeren. In deze containerparken voor de visserij kunnen, net zoals in een huishoudelijk containerpark, verschillende fracties worden ingeleverd: netten en touwen, scheepskettingen, olie- en brandstoffilters, staalkabels.

Samen sterk

Deze containerparken voor de visserij zijn er gekomen onder impuls van KIMO (Kommunen Internasjonale Miljøorganisasjon: een internationale milieuorganisatie van kustgemeenten), die een samenwerking opzette met de Vlaamse Visserij Coöperatie, de steden Brugge en Oostende, en het afvalverwerkingsbedrijf Van Gansewinkel. De Vlaamse Visserij Coöperatie richtte voor een vlot verloop en open financieel beheer een afzonderlijk fonds op onder de naam 'Fonds Afvalbeheersing in de Visserij' (FAV). De steden en het afvalverwerkingsbedrijf staan op hun beurt in voor het inrichten van de containerparken. Omdat de schepen niet verplicht zijn om via het nieuwe systeem te werken en men de vissers wil overhalen de stap te zetten,

is de prijs bewust aantrekkelijk gemaakt. Kleine vaartuigen betalen 500 EUR per jaar, de grootste 1.500 EUR.

En wat zijn de voordelen voor de reder?

- (1) Alle scheepsafval en eventueel huishoudelijk afval kan nu naar een apart containerpark voor de visserij.
- (2) Bij afgifte van het afval krijgen de reders een ontvangsbewijs (S-formulier), zodat ook de traceerbaarheid en opvolging van wat gebeurt met het afval een stuk gemakkelijker wordt.
- (3) Vuil bilgewater en afvalolie worden minstens twee maal per maand via een zuigwagen van boord gehaald, maar kunnen ook afgegeven worden in kleinere recipiënten; dit wordt genoteerd op het 'bilgeformulier' of in het 'olieboekje', waardoor men kan bewijzen dat het afval op een reglementaire manier is afgehandeld.
- (4) De Vlaamse Visserij Coöperatie cvba garandeert de administratieve begeleiding.
- (5) Bovendien zou de totale kost voor de afvalverwerking lager liggen dan momenteel het geval is bij een reguliere behandeling van het afval.
- (6) Als er meer afval dan voorzien wordt afgegeven, kan de reder mogelijk een korting bekomen op het jaarlijks inschrijvingsgeld.

Zo hoopt de Vlaamse Visserij Coöperatie de vissers nog meer te motiveren opdat geen afval meer in zee terecht zou komen.

(7) De Vlaamse overheid zal financiële steun verlenen (40.000 EUR) voor de administratieve begeleiding in de startfase (tot 2008). Op deze manier wil de overheid de sector motiveren om actief mee te werken aan het proper houden van de zee.

Kan afval uit de visserij ook gerecycleerd worden?

Op vlak van recyclage zijn er de laatste jaren enorme sprongen voorwaarts gemaakt. PMD wordt omgetoverd in zitbanken, slaapzakken of zelfs kledingsstukken. Glas wordt opnieuw gesmolten, groenafval wordt compost. En ook vanuit de visserijsector denken men al aan recyclage. Samen met de firma Van Gansewinkel gaat de Vlaamse Visserij Coöperatie op zoek naar mogelijkheden om bepaalde afvalreststoffen te hergebruiken. Vooral in de recyclage van netten wordt toekomst gezien.

Vissen voor een propere zee

Maar de vissers kunnen ook nog een stapje verder gaan. Zo lanceerde KIMO in december 2000 in Nederland binnen een internationaal project 'Save the North Sea', het initiatief 'Vuilveren' (of in het Engels 'Fishing for Litter'). De vissers die aan dit project meewerken, brengen niet alleen hun 'eigen' afval aan

land, ze deponeren ook nog eens het afval dat zij opvissen (jawel, tussen de vis zit ook veel afval) belangeloos aan wal. Zo helpen ze de vervuiling van de zee en diens milieu-effecten (zie kader) terugdringen, en etaleren zich als behoeders van een gezonde zee. En met resultaat, zo blijkt! Tussen 2002 en 2004 verwijderden 58 Nederlandse vissersschepen zo'n 500.000 kg afval uit de Noordzee.

En in 2005 brachten 11 Nederlandse vissersschepen op zes maand tijd nog eens meer dan 40.000 kg afval aan wal in grote vuilniszakken ('Big Bags'). Ook in Schotland, Zweden en Denemarken werken vissers mee aan het 'Fishing for Litter' project.

Hopelijk vindt dit project ook in België navolging? Van een propere zee wordt iedereen immers beter, niet enkel het leven in zee, maar ook de mensen die van de zee leven!

Bronnen

- Maes F. & Douvere F. 2004. Afvalstromen van de Belgische zeevisserijvloot. Kwantitatieve inschatting en aanzet tot verbeterde ontvangstfaciliteiten aan wal, Maritiem Instituut, Universiteit Gent, 85 p.

Kathy Belpaeme

De onzichtbare effecten van afval

Afval op zee en in kustgebieden kan zeer zichtbaar en hinderlijk zijn. Scheepskettingen, plastic flessen, schoenen, e.d... zijn schadelijk voor het milieu en springen in het oog. Vissers in de Noordzee spenderen gemiddeld 1-2 uur per week om afval uit hun netten te verwijderen en drijvend afval (waaronder 'spooknetten') kan grote schade veroorzaken aan scheepsmotoren. Anderzijds kost strandreiniging ten behoeve van het toerisme handenvol geld aan de gemeenschap. Maar naast de zichtbare milieueffecten zijn er ook talrijke kleinere of onzichtbare vervuilingen waarvan de effecten moeilijker in te schatten zijn. Vreemd genoeg zijn er ook dieren die zwerfvuil opeten, met alle gevolgen van dien. Onverteerbaar plastic kan zich ophopen in de maag. Noordse Stormvogels behoren wat dat betreft tot de kampioenen, zo bleek uit de resultaten van het project 'Save the North Sea'.

In de periode 2002-2004 verzamelden onderzoekers (waaronder die van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek in Vlaanderen - INBO) op 11 Europese Noordzeestranden aangespoelde Noordse Stormvogels. Een analyse van de maaginhoud en een vergelijking met een Nederlandse studie van ruim 15 jaar eerder toonde aan dat in die periode de vervuiling met industriële plastics duidelijk was verminderd, maar de vervuiling met gebruikersplastic (plastieken zakjes, bekertjes etc.) was toegenomen. Het percentage vogels met plastic in de maag bedroeg liefst 97%. De zuidelijke Noordzee, waartoe ook België behoort, bleek het meest vervuild te zijn waarschijnlijk als gevolg van de intensieve sloopstrafiek in deze regio. De onderzoekers van het INBO stelden vast dat onze vogels gemiddeld 74 stukjes plastic in hun maag hadden. De twijfelachtige eer van kampioen was eveneens een Belg met maar liefst 1603 stukjes plastic in de maag!

■ De Noordse Stormvogel komt in de Noordzee in grote getale voor. Deze zeevogel ziet plastic verkeerdelijk voor voedsel aan, waardoor dit plastic vervolgens de maag vult en het hongergevoel wegneemt